

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник голови Приймальної комісії

_____ **О.М.Шикова**

_____ **2016 р.**

ПРОГРАМА

фахового випробування

для здобуття вищої освіти ступеня магістра

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

(для вступників, які мають диплом бакалавра з інших спеціальностей)

Автор: Грушко В.І. д.е.н., професор

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри

фінансів, обліку та аудиту

(протокол №6 від «26» лютого 2016 р.)

Завідувач кафедри _____ **В.І. Грушко**

Київ, 2016

ВСТУП

Прийом вступників, які мають диплом бакалавра з інших спеціальностей, для здобуття вищої освіти ступеня магістра на спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування», проводиться за результатами комплексного іспиту з фаху, який включає дисципліни: «Фінанси», «Фінанси підприємств», «Інвестування».

Фахове випробування має за мету не лише теоретичну перевірку знань вступників, а й оцінку їх аналітичних здібностей та навичок застосування здобутих знань в здійсненні аналізу та розробці стратегії сучасних підприємств.

Програма фахового випробування є міждисциплінарною, вона охоплює основну проблематику навчальних дисциплін.

I. ЗМІСТОВНА ПРОГРАМА ІСПИТУ МОДУЛЬ 1. ФІНАНСИ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ ЯК ПІЗНАННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСІВ

Суть, об'єктивна необхідність фінансів. Форми грошових відносин, які охоплюють фінанси. Специфічність суспільного призначення фінансів, їх характерні риси.

Функції фінансів: розподільна, контрольна, стимулююча. Теоретичні положення роботи К. Маркса “Критика Готської програми” та їх значення в розкритті суті розподільної функції фінансів. Первинний розподіл і перерозподіл національного доходу. Первинні доходи учасників виробництва (держави, підприємств, працівників сфери матеріального виробництва). Необхідність перерозподілу національного доходу, похідні доходи. Роль розподільної функції фінансів у формулюванні міжгалузевих пропорцій, та соціального розвитку суспільства.

Контрольна функція фінансів, її зв'язок з розподільною функцією. Суспільне призначення фінансів у цій функції. Значення фінансового контролю та напрямки його подальшого розвитку.

Стимулююча функція фінансів. Її роль в становленні ринкових відносин в Україні. Органічна єдність функцій фінансів.

Складові частини фінансової системи: фінанси підприємств і організацій

та загальнодержавні фінанси. Суть, характерні риси фінансів підприємств і організацій, особливості їх формування та використання в умовах різних форм власності.

Характеристика загальнодержавних фінансів (державний бюджет, державне соціальне страхування, державний кредит, державний Пенсійний фонд, позабюджетні державні фонди). Місце в фінансовій системі. Взаємозв'язок складових частин фінансової системи.

Визначення фінансових ресурсів. Склад та структура фінансових ресурсів, напрямки їх використання. Макрофактори, що впливають на співвідношення централізованих та децентралізованих фінансових ресурсів.

Зв'язок фінансів з такими розподільними економічними категоріями як ціна, собівартість, фонд оплати праці.

ТЕМА 2. ГЕНЕЗИС І ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСІВ

Походження терміну «фінанси». Застосування терміну «фінанси» в середньовічній латині. Зв'язок терміну «фінанси» з визначенням терміну сплати та з визначенням платіжного документа про погашення боргу.

Трактування терміну «фінанси» у кінці XVII ст. у Франції та інших країнах. Зв'язок терміну «фінанси» з державним господарством, з доходами, видатками, боргом. Поняття фінансового господарства.

XIX ст. – перехід до широкого розуміння фінансів. Характеристика фінансів як галузі знання (діяльності), що охоплює сферу виробництва, фінансові ринки, державний кредит, міжнародні фінанси.

Сучасне визначення терміну «фінанси». Характеристика потреб у коштах, пов'язана із розвитком держави та вдосконаленням її функцій як основний фактор розвитку фінансів.

Способи мобілізації коштів, призначення витрат і пропорції їх розподілу. Взаємозв'язок грошових фондів з фінансами. Фінанси як історична категорія.

Взаємозв'язок грошей з фінансами. Спільні та відмінні риси.

ТЕМА 3. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ НАУКИ

Визначення предмета фінансової науки. Виділення фінансової науки в самостійну галузь.

Зародження фінансової науки у XV–XVI ст. Античний світ та фінансова наука. Рекомендації мислителів Арістотеля та Ксенофонта щодо поповнення державної казни. Натуральне господарство і фінансова наука в середні віки.

Політична економія в XV ст. та фінансова наука. Період економічного і культурного піднесення на півночі Італії. Виникнення меркантилізму. Діомеде Карафа (кінець XV ст.) і його наукові основи управління фінансами: домени та регалії як основа бюджету; розподіл державних видатків. Ж. Боден (XVI ст.) та його сім джерел доходу держави (праця «Фінанси – нерви держави»).

XVII ст. – податкове спрямування розвитку фінансової науки. Т. Гоббс (1642 р.) та його перваги прямих податків. Д. Локк (кінець XVII ст.) і доктрина прямих податків.

Вклад у розвиток фінансової науки в XVII–XVIII ст. німецьких

фінансистів-камералістів. Систематичне викладення основ фінансового управління. Зв'язок народного господарства, добробуту і податкової сили населення у працях Л. фон Секендорф (1626-1692 рр.). Систематизація Ф. Юсті та І. Зонненфельса фінансових теорій. Ф. Юсті як батько фінансової науки.

Розвиток фінансової науки у працях французьких учених-фізіократів – Ф. Кене, А. Тюрго, О. Мірабо. Зв'язок фінансового господарства із теоріями політичної економії. Економічна таблиця Ф. Кене.

А. Сміт і його праця «Дослідження щодо природи і причин багатства народів» («Багатство народів») (1776 р.). Теорія податків Д. Рікардо у праці «Основи політичної економії і податкового обкладання»

Остаточне виділення фінансової науки із політекономії в другій чверті XIX ст.

Фінансова наука під впливом марксистського вчення. К. Маркса і Ф. Енгельса та їх праці: «Критика політичної економії», «Капітал».

Вклад у розвиток економічної і фінансової думки кінця XIX ст. українських вчених Т. Степанова, М. Бунге, І. Вернадського.

Вплив на фінансову науку маржиналістів (кінець XIX - початок XX ст.). Теорія граничної корисності державних послуг і граничної корисності податків.

Теорія державного регулювання фінансів Дж. Кейнса в умовах монополізованого виробництва. Фінансові механізми Дж. Кейнса.

Стокгольмська школа (Г. Мюрдаль, Е. Ліндаль) та їх теорія «циклічного балансування бюджету».

Неокейнсіанські та неокласичні фінансові теорії у 50-і роки XX ст. Податкова концепція А. Лаффера.

Розвиток фінансової науки в радянський період. Українська фінансова наука на початку 90-х років.

ТЕМА 4. ФІНАНСОВЕ ПРАВО І ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА

Фінансова політика – складова частина економічної та соціальної політики держави.

Основні принципи та задачі фінансової політики. Умови, які забезпечують ефективність фінансової політики.

Сучасна фінансова політика України. Фінансова стратегія, фінансові пріоритети.

Суть фінансового механізму, його склад та призначення. Історія розвитку фінансового механізму. Необхідність його удосконалення в умовах переходу до ринкової економіки.

Фінансове планування як підсистема фінансового механізму. Зміст, принципи, методи та задачі фінансового планування. Різновидність фінансових планів, їх взаємозв'язок.

Фінансові важелі та стимули, їх функціональне призначення в системі фінансових відносин при формуванні, розподілу та використанні грошових фондів. Характеристика окремих фінансових важелів та стимулів.

Фінансові норми та нормативи в системі фінансових важелів та стимулів.

Значення економічних нормативів.

Фінансові показники. Управління фінансами, принципи його організації.

Фінансовий апарат і його склад. Фінансові служби міністерств, відомств, об'єднань, підприємств, організацій, їх функції. Функції, права та обов'язки Міністерства фінансів України, його органів. Державна фінансова інспекція. Її функції та завдання.

Податкова адміністрація. Організаційна структура. Функції, права, обов'язки. Зарубіжний досвід роботи податкових органів.

Правові основи функціонування фінансового механізму. Фінансове законодавство, його зміст та значення в організації і регулюванні фінансових відносин.

ТЕМА 5. ПОДАТКИ. ПОДАТКОВА СИСТЕМА.

Об'єктивна необхідність податкової системи. Основні функції держави. Суть та призначення податків. Мінімальний розмір податків. Складові частини податкової системи.

Класифікація податків: прогресивні, регресивні, пропорційні, прямі, непрямі, державні, місцеві.

Проблема подвійного оподаткування.

Основні податки, сфери їх використання, механізм дії: податок на прибуток (доходи), акцизний збір, податок на додану вартість. Податок на фонд оплати праці, плата за землю. Податок на експорт і імпорт. Податкові пільги, податковий кредит.

Прибутковий податок з громадян. Групи платників та об'єкти оподаткування. Суть та призначення податків з населення. Діючі системи оподаткування населення в країнах з розвинутою економікою.

ТЕМА 6. БЮДЖЕТ. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

Державний бюджет України, його призначення, склад і структура доходів і видатків. Роль Державного бюджету в регіональному, галузевому і соціальному перерозподілі.

Класифікація доходів державного бюджету. Фактори, що впливають на формування доходів державного бюджету за сучасних умов. Видатки державного бюджету. Особливості формування видатків за сучасних умов.

Стан бюджету як фінансового плану: рівновага доходів і видатків; перевищення доходів над видатками; бюджетний дефіцит. Фактори, що визначають стан бюджету. Форми перевищення доходів над видатками: бюджетні резерви, бюджетний надлишок, бюджетний профіцит.

Бюджет як основний фінансовий план держави. Склад і структура доходної і видаткової частин бюджету, фактори, що впливають на них. Правовий характер бюджету як фінансового плану, його чинники. Бюджет як віддзеркалення економічної, соціальної та міжнародної політики держави. Поточний бюджет і бюджет розвитку.

Бюджетний устрій і бюджетна система. Основи бюджетного устрою: види бюджетів, принципи побудови бюджетної системи, розмежування доходів і видатків між бюджетами, взаємовідносини між бюджетами. Склад і структура бюджетної системи України. Поєднання централізованих і децентралізованих бюджетів як основа демократичного бюджетного устрою. Альтернативні принципи встановлення взаємозв'язку між централізованими і децентралізованими бюджетами: єдність бюджетної системи та автономність кожного бюджету. Визначальні ознаки єдності бюджетної системи, передумови її встановлення. Законодавче визначення бюджету держави як єдиного фонду грошових коштів. Переваги і недоліки бюджетної системи, побудованої на принципі єдності. Поняття і характерні ознаки принципу автономності бюджетів, його забезпечення. Автономність бюджетів як визначальна передумова раціональної та ефективної фінансової діяльності місцевих органів влади й управління.

ТЕМА 7. БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ

Поняття стану бюджетного фонду та дефіциту бюджету. Показники оцінки стану бюджету як фінансового плану. Класифікаційні ознаки групування видів бюджетного дефіциту.

Причини виникнення бюджетного дефіциту.

Соціально-економічні наслідки бюджетного дефіциту. Наслідки бюджетного дефіциту в Україні. Причинно-наслідкова діалектика бюджетних дефіцитів. Класичні концептуальні підходи до збалансування державного бюджету. Їхні переваги та недоліки.

Фінансування бюджету. Його основні риси. Джерела фінансування дефіциту бюджету та їх класифікація. Класифікація джерел фінансування бюджетного дефіциту за Бюджетним кодексом України. Фіскальні обмеження, встановлені Бюджетним кодексом України, та їхні недоліки. Різниця між зовнішнім та внутрішнім фінансуванням бюджетного дефіциту.

Монетизація бюджетного дефіциту. Сеньйораж. Інфляційний податок і його особливості. Фіскальні правила і їхня роль у боротьбі з бюджетними дефіцитами. Оптимальна модель фіскального правила в Україні.

Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету. Визначення рівноваги між дефіцитом бюджету та його фінансуванням. Тактичні заходи може використовувати держава з метою скорочення бюджетного дефіциту. Секвестр видатків бюджету. Стратегічні напрями боротьби з бюджетним дефіцитом.

Правове регламентування бюджетного дефіциту у країнах ЄС.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВНИЙ КРЕДИТ

Економічна суть і роль державного кредиту як специфічної форми фінансових відносин. Форми державного кредиту. Державна політика позичкових фінансів, її передумови. Форми державного кредиту, їх призначення. Суб'єкти державного кредиту, їх класифікація. Чинники державного кредиту. Бюджетний дефіцит як основний чинник державного

кредиту. Роль і місце державного кредиту в покритті дефіциту бюджету. Передумови державного кредиту: наявність кредиторів, в яких є вільні кошти; довіра з боку кредиторів до держави; зацікавленість у наданні позик. Платоспроможність держави у погашенні боргів і виплаті доходу.

Державні позики як основна форма державного кредиту. Класифікація видів державних позик: за правом емісії; за ознакою держателів цінних паперів; за формою виплати доходів; за термінами погашення; за методами розміщення. Види цінних паперів з державних позик: облігації та казначейські зобов'язання (векселі).

Державний борг, його структура. Внутрішній та зовнішній, поточний та капітальний державний борг. Проблеми державного боргу, його межі і порядок обслуговування. Економічні та соціальні наслідки державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Управління державним боргом. Способи управління: конверсія, консолідація, уніфікація, обмін облігацій за регресивним співвідношенням, відстрочка погашення, анулювання. Політика реструктуризації державного боргу.

ТЕМА 9. МІСЦЕВІ ФІНАНСИ. БЮДЖЕТНИЙ ФЕДЕРАЛІЗМ І ФІНАНСОВЕ ВИРІВНЮВАННЯ

Економічна база місцевих органів влади: природні ресурси, місцеве господарство, об'єкти державної власності республіканського підпорядкування. Задачі органів місцевого самоврядування.

Склад фінансових ресурсів: бюджетні та позабюджетні фонди, цінні папери тощо. Роль місцевих бюджетів в економічному та соціальному розвитку регіонів. Доходи місцевих бюджетів, їх характеристика. Витрати місцевих бюджетів, методи їх планування, проблеми удосконалення. Розширення прав місцевих органів влади в бюджетному плануванні. Взаємовідносини місцевих бюджетів з республіканським бюджетом.

Характер і форми взаємовідносин між бюджетами. Фінансове вирівнювання. Бюджетне регулювання. Субсидювання та його види: субсидії, субвенції, дотації. Порядок виділення та використання окремих видів субсидій. Вилучення бюджетних надлишків як форма взаємовідносин між бюджетами і бюджетного регулювання. Кошти, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів. Бюджетні позички, їх причини, порядок виділення і погашення. Взаємні розрахунки між бюджетами, причини їх виникнення і порядок проведення.

Кошик доходів бюджетів місцевого самоврядування. Індекс відносної податкоспроможності. Коефіцієнт вирівнювання. Формульний розрахунок міжбюджетних трансфертів.

ТЕМА 10. СОЦІАЛЬНІ ПОЗАБЮДЖЕТНІ ФОНДИ

Місце централізованих цільових фондів в економічному та соціальному розвитку держави. Об'єктивна необхідність їх створення.

Пенсійний фонд. Цілі, організаційна структура, джерела формування та

напрямки використання.

Практика створення та функціонування комерційних пенсійних фондів.

Фонд державного соціального страхування, його задачі. Суб'єкти відносин та їх обов'язки. Механізм відрахувань на соціальне страхування. Джерела формування фонду. Зарубіжний досвід соціального страхування населення.

Державний фонд сприяння зайнятості населення. Задачі, джерела формування та використання коштів фонду.

Фонд для здійснення заходів з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, інші спеціальні фонди позабюджетних коштів цільового призначення.

Регіональні позабюджетні фонди.

Порядок сплати та розподілу Єдиного соціального внеску.

ТЕМА 11. ФІНАНСИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Поняття, сутність і місце фінансів підприємств у фінансовій системі. Основні принципи організації фінансів підприємств в умовах ринку.

Функції фінансів підприємств, їх внутрішня властивість і форма прояву їх сутності.

Поняття грошових фондів і фінансових ресурсів підприємств. Економічні методи і способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування ресурсів.

Обчислення необхідних обсягів власного капіталу і позикових коштів (кредитних ресурсів). Розрахунки зароблених коштів виробничими підприємствами, посередницькими фірмами та іншими господарюючими суб'єктами. Економічний ефект, диференціал (фінансовий ліверидж) і коефіцієнт плеча фінансового важеля.

Поняття фінансової діяльності підприємств і її організація. Зміст і завдання фінансової роботи на підприємствах. Управління фінансами підприємств.

ТЕМА 12. ФІНАНСИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Домогосподарство як інституційна складова економічної системи. Фінанси домогосподарств у фінансовій системі України. Стратегії фінансової поведінки домогосподарств. Фінансова грамотність населення.

Сутність доходів домогосподарств. Заробітна плата як основне джерело доходів домашніх господарств. Соціальні трансферти населенню. Доходи від підприємницької та інших видів діяльності домогосподарств.

Сутність, класифікація і структура витрат домашніх господарств. Порядок формування плану витрат домогосподарств. Раціоналізація споживчих витрат в умовах економічної нестабільності.

Економічний зміст заощаджень домашніх господарств. Заощадження домогосподарств як джерело інвестиційних витрат. Напрями оптимізації заощаджень домогосподарств.

Управління фінансами домогосподарств. Фінансові рішення домогосподарств в умовах економічних ризиків. Людський капітал як важливий чинник формування фінансового потенціалу домашніх господарств.

ТЕМА 13. СТРАХУВАННЯ. СТРАХОВИЙ РИНОК

Сутність страхування та його функції. Принципи страхування. Роль страхування в умовах ринкової економіки.

Поняття класифікації, її значення. Класифікаційні ознаки. Класифікація за формами проведення.

Невизначеність та ризик. Поняття ризику. Класифікація ризиків. Управління ризиком. Визначення страхового ризику, його ознаки. Визначення ціни страхування. Структура страхового тарифу.

Необхідність страхового захисту. Необхідність, значення та методи державного регулювання страхової діяльності. Орган нагляду за страховою діяльністю, його функції. Шляхи наближення законодавчої й нормативної бази страхування до міжнародних стандартів

ТЕМА 14. ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Загальна характеристика фінансового ринку. Сутність та еволюція фінансового ринку. Основні функції фінансового ринку. Основні учасники фінансового ринку. Структура фінансового ринку.

Законодавче регулювання фінансового ринку. Суть регулювання фінансового ринку. Державне регулювання фінансового ринку. Саморегулювання фінансового ринку. Особливості регулювання окремих учасників фінансового ринку.

Фінансові посередники. Сутність та функції фінансових посередників. Суб'єкти небанківської системи. Небанківські фінансово-кредитні інститути. Контрактні фінансові інститути. Посередники депозитарно-клірингової діяльності.

Грошовий ринок. Сутність та особливості функціонування грошового ринку. Структура та інструменти грошового ринку. Обліковий ринок. Міжбанківський ринок.

Ринок банківських позичок. Основи організації ринку капіталів. Кредитний ринок. Основні форми кредитних відносин. Кредитні рейтинги.

Поняття, функції та суб'єкти валютного ринку. Валютні операції. Валютне регулювання та курсова політика Центрального банку.

Сутність і функції ринку цінних паперів Види цінних паперів, їх класифікація і характеристика Інституційні посередники на фондовому ринку

Особливості розвитку ринку похідних цінних паперів. Історія виникнення та розвитку ринку строкових угод. Характеристика основних похідних інструментів.

ТЕМА 15. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Мета фінансового менеджменту. Основні завдання фінансового

менеджменту.

Фінансова стратегія. Місце фінансової стратегії у загальній стратегії розвитку підприємства. Етапи розробки стратегії фінансового менеджменту.

Складові фінансової політики підприємства. Параметрами, за якими здійснюється оцінка ефективності розробленої стратегії. Фінансова тактика.

Тактичні цілі і завдання фінансового менеджменту. Стратегічний фінансовий менеджмент.

Зміст основних принципів фінансового менеджменту. Ознаки класифікації функцій фінансового менеджменту. Зміст функцій суб'єкта і об'єкта фінансового менеджменту.

Визначення сутності фінансового менеджменту. Визначення сутності поняття "фінансове рішення".

Роль керівника фінансової служби підприємства у процесі підготовки, прийняття та реалізації фінансових рішень. Системи забезпечення механізму фінансового менеджменту.

Складові формування та використання системи інформаційного забезпечення як складової механізму фінансового менеджменту.

Зовнішнє і внутрішнє середовище організації та форми їх впливу на фінансові рішення.

ТЕМА 16. МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ

Поняття міжнародних фінансів. Багатоаспектна сутність поняття "міжнародні фінанси" як економічної категорії. Суть міжнародних фінансів у широкому і вузькому розумінні. Структура міжнародних фінансів. Характеристика ланок міжнародних фінансів.

Функції міжнародних фінансів. "Міжнародний фінансовий ринок". Відмінність міжнародного фінансового ринку від світового. Основні сегменти міжнародного фінансового ринку. Особливості організації та функціонування міжнародного валютного ринку. Суперечливість сегментарної структури міжнародного фінансового ринку.

Сутність та функціональне призначення міжнародного ринку кредитних ресурсів (боргових зобов'язань). Синдиковані позики та основні причини їх виникнення. Міжнародні фінансові організації. Міжнародні центри торгівлі фінансовими ресурсами. Взаємозв'язок міжнародних і державних фінансів.

Відмінності між іноземними облігаціями та єврооблігаціями. Функціональне призначення й особливості функціонування міжнародного ринку титулів власності та міжнародного ринку похідних фінансових інструментів. Євроакції. Різновиди строкових угод використовуються у спекулятивних операціях та операціях хеджування на міжнародних фінансових ринках.

Види і функції міжнародних організацій і міжнародних фінансових інституцій. Напрями економічної діяльності ООН. Основні структурні підрозділи системи органів економічного і фінансового співробітництва в рамках ООН. Бюджет ООН. Використання коштів бюджету ООН.

Основні функції фінансових інституцій. Міжнародний валютний фонд та мета створення. Цілі та функції Світового банку. Формування капіталу МВФ. Форми і напрями здійснюється кредитування МВФ.

Переваги і недоліки позабіржової і біржової торгівлі фінансовими інструментами на міжнародному фінансовому ринку. Спільні та відмінні риси у функціональному призначенні МВФ і Світового банку.

Фінансові інституції групи Світового банку. Особливості в організації і функціональному призначенні цих фінансових інституцій.

Функції і напрями діяльності МБРР. Формування капіталу і ресурсів МБРР. Особливості кредитної діяльності Банку.

Завдання і функції МФК і МАР. Особливості формування фінансових ресурсів цих інституцій.

Мета створення Банку міжнародних розрахунків. Функції БМР.

ТЕМА 17. ФІНАНSOVA БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Передумови підвищення уваги до проблеми забезпечення економічної безпеки. Становлення і розвиток правового регламентування економічної безпеки в Україні. Зміни у правовому забезпеченні і теоретико-методологічному розумінні економічної безпеки.

Багатоаспектна сутність поняття "економічна безпека". Еволюція теоретичних підходів до трактування сутності цього терміна.

Основні складові національної безпеки. Фінансова безпека як найважливіша складова економічної безпеки держави.

Багатоаспектна сутність поняття "фінансова безпека". Внутрішні і зовнішні фактори визначають стан фінансової безпеки держави.

Складові ієрархічної декомпозиції фінансової безпеки держави як багаторівневої системи. Структура і складові фінансової безпеки держави: фінансова безпека людини (громадянина), фінансова безпека підприємства, фінансова безпека регіону.

Національні економічні інтереси. Приклади пріоритетних національних інтересів в економічній і фінансовій сферах.

Загрози економічної безпеки держави та ознаки їх класифікації. Основні загрози національної безпеки в економічній сфері. Внутрішні загрози фінансовій безпеці держави. Зовнішні виклики фінансовій безпеці держави. Класифікація загроз фінансовій безпеці держави на потенційні та реальні.

Індикатори економічної безпеки та їх порогові (граничні) значення. Приклади загальних індикаторів економічної безпеки держави. Індикатори оцінки стану фінансової безпеки України.

Механізм забезпечення фінансової безпеки держави. Функціональне призначення та характеристика основних елементів механізму забезпечення фінансової безпеки держави.

ТЕМА 18. ФІНАНСИ КРАЇН З РОЗВИНЕНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Еволюція ролі держави та основні причини зростання обсягів державних фінансів у ХХ ст. Характеристика загальних рис фінансових систем країн з розвинутою ринковою економікою.

Сруктура фінансової системи США та особливості бюджетного процесу в цій державі. Стан державних фінансів та пріоритети сучасної фінансової політики США.

Загальні риси федерального бюджету та податкової системи ФРН. Особливості та проблеми фінансової політики ФРН після приєднання східних земель.

Склад фінансової системи Великої Британії та характеристика її складових. Принципи управління державним боргом у Великій Британії.

Особливості системи спеціальних фондів у Франції. Характеристика політики Франції у сфері управління державною власністю.

Проблеми державних фінансів Японії у контексті кризових явищ 90-х років. Характеристика складових фінансової системи Японії.

Специфіка моделі державних фінансів у Скандинавських державах. Особливості державних фінансів Швеції. Завдання та призначення стабілізаційного фонду у Норвегії. Характеристика сучасної фінансової політики Фінляндії.

ТЕМА 19. ФІНАНСИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Етапи економічної інтеграції у ЄС. ЄС як найрозвинутіше інтеграційне угруповання у світі.

Етапи економічної інтеграції в Європі. Особливості фінансової політики на кожному із них. Особливості економічної інтеграції та фінансової політики на етапі формування спільного ринку та єдиного внутрішнього ринку ЄС.

Переваги та недоліки економічної інтеграції в ЄС. Історична роль підписання Маастрихтської угоди. Найважливіші положення угоди.

Поняття "валютно-фінансова конвергенція". Критерії валютно-фінансової конвергенції визначає Маастрихтський договір.

Особливості організації фінансів ЄС. Особливості бюджету ЄС. Принципи формування доходів бюджету ЄС. Власні ресурси бюджету ЄС.

Видатки бюджету ЄС. Цілі використання коштів бюджету ЄС.

Цілі і завдання бюджетної стратегії ЄС на 2007-2013 рр. Особливості бюджетного процесу в ЄС. Функції та повноваження інститутів ЄС у рамках бюджетного процесу.

Уніфікація і гармонізація податкових систем країн ЄС. Основні цілі та принципи податкової гармонізації в ЄС.

Особливості та напрями гармонізації непрямих податків у ЄС. Особливості, завдання та проблеми уніфікації оподаткування компаній (гармонізація прямих податків) у ЄС.

Суть валютної інтеграції та основні стадії організації валютних відносин у рамках такої інтеграції. Механізм валютної інтеграції.

Основні етапи гармонізації валютної політики ЄС. Взаємозв'язок

валютної і бюджетної політики в рамках ЄС.

Інституційна структура ЄС. Роль та функціональне призначення керівних органів, що утворюють "інституційний трикутник" і відіграють ключову роль у прийнятті фінансових рішень у ЄС.

Особливості функціонування та призначення Економічного і соціального комітету та Комітету регіонів ЄС. Роль у прийнятті фінансових рішень та формуванні єдиної фінансової політики ЄС.

Роль та функціональне призначення фінансових інституцій ЄС – Європейського інвестиційного банку та Європейського

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

1. Сутність фінансів як економічної категорії
2. Функції фінансів і механізм їх дії
3. Зміст та структура фінансової системи
4. Бюджет як основна ланка фінансів, його сутність і суспільне значення
5. Форми і методи реалізації фінансової політики
6. Економічна суть і призначення фінансових ресурсів
7. Валовий внутрішній продукт як основне джерело фінансових ресурсів
8. Фінансовий механізм
9. Органи управління фінансами
10. Суть і функції бюджетної системи України
11. Бюджетний процес в Україні і напрями вдосконалення
12. Бюджетний дефіцит, особливості його прояву в Україні
13. Економічна сутність і форми державного кредиту
14. Вплив державного боргу на фінансове становище держави
15. Призначення і структура фінансового ринку та його елементи
16. Поняття, основні види цінних паперів
17. Пенсійний фонд: сутність, джерела формування коштів, напрями їх використання
18. Основні операції з цінними паперами
19. Державне регулювання ринку цінних паперів
20. Суть, структура та функції ринку цінних паперів
21. Економічна сутність і функції податків
22. Загальнодержавні податки і обов'язкові платежі
23. Місцеві податки і збори
24. Податкова система та її елементи
25. Сучасні податкові системи зарубіжних країн
26. Концепції побудови бюджетної політики держави
27. Позабюджетні державні цільові фонди: сутність та призначення
28. Поняття місцевих фінансів та їх роль
29. Міжбюджетні взаємовідносини
30. Зарубіжний досвід місцевого самоврядування

МОДУЛЬ 2. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ І ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ

Поняття, сутність і місце фінансів підприємств у фінансовій системі. Основні принципи організації фінансів підприємств в умовах ринку.

Функції фінансів підприємств, їх внутрішня властивість і форма прояву їх сутності.

Поняття грошових фондів і фінансових ресурсів підприємств. Економічні методи і способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування ресурсів.

Обчислення необхідних обсягів власного капіталу і позикових коштів (кредитних ресурсів). Розрахунки зароблених коштів виробничими підприємствами, посередницькими фірмами та іншими господарюючими суб'єктами. Економічний ефект, диференціал (фінансовий ліверидж) і коефіцієнт плеча фінансового важеля.

Поняття фінансової діяльності підприємств і її організація. Зміст і завдання фінансової роботи на підприємствах. Управління фінансами підприємств.

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ГРОШОВИХ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВ

Суть і значення грошових розрахунків в організації виробничо-господарської діяльності підприємства. Способи і форми розрахунків.

Види рахунків, що відкриваються підприємствам в установах банку.

Порядок відкриття в банку поточних рахунків у національній, іноземній валюті та інших рахунків. Напрями використання коштів з поточних рахунків.

Організація безготівкових розрахунків, вимоги до їх проведення, сфера використання. Розрахунки платіжними дорученнями. Розрахунки платіжними вимогами-дорученнями. Розрахунки чеками.

Розрахунки акредитивами. Вексельна форма розрахунків. Клірингові розрахунки. Особливості розрахунків при наданні факторингових послуг підприємствам. Готівково-грошові розрахунки на підприємстві і сфери їх застосування.

Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст, значення для забезпечення нормальної господарської діяльності. Порядок пред'явлення претензій за розрахунками. Санкції в системі грошових розрахунків і платежів.

ТЕМА 3. ГРОШОВІ НАДХОДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Поняття грошових надходжень підприємства. Рух коштів у різних формах. Економічний зміст грошових потоків. Вхідні грошові потоки. Вихідні грошові потоки.

Види господарської діяльності підприємств. Звичайна діяльність підприємств. Види звичайної діяльності. Основна діяльність та грошові надходження. Операційна діяльність та види господарських операцій. Фінансова діяльність та види господарських операцій. Інвестиційна діяльність

та види господарських операцій. Надзвичайна діяльність (операції) та грошові надходження.

Виручка від реалізації продукції. Фактори, що визначають рівень виручки підприємства. Вплив виручки на загальну суму грошових надходжень. Ціна та фактори, які формують її рівень. Собівартість та її види. Прибуток та його вплив на рівень цін. Торгові надбавки. Непрямі податки, що включаються в ціну товарів, робіт та послуг. Обсяги реалізованої продукції та фактори, що їх визначають.

Грошові надходження від випуску і продажу цінних паперів. Надходження від валютних операцій. Різниця між поняттям грошові надходження та виручка підприємства.

ТЕМА 4. ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ

Економічний зміст прибутку. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства.

Валовий прибуток. Фактори, що впливають на формування валового прибутку. Формування собівартості реалізованої продукції та її вплив на прибуток. Встановлення цін на продукцію і формування прибутку. Визначення прибутку від операційної та звичайної діяльності підприємства до оподаткування і після нього.

Критичний обсяг виробництва продукції («точка беззбитковості»), графічний та аналітичний методи знаходження. Зміна критичного обсягу виробництва продукції під впливом окремих чинників.

Методи розрахунку прибутку. Прогнозування і планування прибутку підприємства.

Чистий прибуток підприємства, його розподіл і використання, фонди грошових коштів підприємства, що формуються за рахунок чистого прибутку.

Рентабельність продукції як відносний показник ефективності роботи підприємства. Порядок визначення прибутковості підприємства. Зростання прибутковості фірми під впливом дії окремих чинників. Рівень прибутковості підприємств різних галузей економіки України. Рентабельність ресурсів і продукції. Методика обчислення рентабельності: виробничих фондів (виробництва); сукупних активів; власного (акціонерного) капіталу. Рентабельність обсягу товарної продукції (продажу) та окремих виробів. Динаміка та шляхи підвищення рентабельності на підприємствах різних галузей економіки України.

Ціни на продукцію (послуги): характеристика, види, методи встановлення і регулювання. Поняття, роль і функції ціни в ринковій економіці. Види цін (тарифів) і сфери застосування їх. Методи встановлення ціни: собівартість плюс прибуток; забезпечення фіксованої величини прибутку; за рівнем поточних цін (конкуренції); за рівнем попиту тощо. Визначення ціни на основі зворотної калькуляції. Система знижок і доплат до базової ціни. Граничні ціни на окремі види продукції. Можливі напрями вдосконалення ціноутворення на продукцію (послуги) в Україні.

ТЕМА 5. ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Система оподаткування підприємств. Види податків.

Податок на додану вартість, його економічна сутність. Платники податку. Об'єкти оподаткування. Ставки податку. Пільги щодо ПДВ. Порядок заліку і проведення сум податку на додану вартість, сплачених підприємством за матеріальні ресурси (роботи, послуги), основні засоби.

Акцизний податок та його економічна сутність. Об'єкти оподаткування. Ставки акцизного податку, порядок його обчислення.

Податок на прибуток підприємств, його економічна сутність. Порядок визначення оподаткованого прибутку. Вплив оподаткування прибутку на фінансово-господарську й інвестиційну діяльність підприємств.

Плата за землю. Плата за природні ресурси. Податок на нерухомість підприємств.

Відрахування підприємства в цільові державні фонди.

Місцеві податки і збори, які сплачують підприємства.

ТЕМА 6. ОБОРОТНІ КОШТИ ТА ЇХ ОРГАНІЗАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Загальна характеристика і нормування. Характеристика суті оборотних коштів. Обслуговування оборотними коштами сфер виробництва та обігу. Функціональна та елементна структура оборотних коштів. Нормовані оборотні кошти. Методи розрахунку: нормативів оборотних коштів (аналітичний, коефіцієнтний, прямого розрахунку). Обчислення нормативів оборотних коштів у виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції. Визначення загального нормативу оборотних коштів для підприємства. Ефективність використання. Основні показники рівня ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнти оборотності (кількість оборотів) і завантаження, тривалість одного обороту в днях, рентабельність; методика обчислення їх. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів; оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва; скорочення тривалості виробничого циклу; поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення виробництва; прискорення реалізації виробленої продукції. Проблеми нестачі оборотних коштів і поповнення їх обсягів до нормативного рівня за умов кризової економічної ситуації на підприємстві.

ТЕМА 7. КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Особливості кругообігу коштів підприємств як передумова кредитних відносин. Форми і види кредитів, які використовуються в господарській діяльності підприємств.

Банківський кредит — основна форма залучення підприємствами позичкових коштів. Класифікація кредитів залежно від термінів, об'єктів кредитування. Принципи кредитування.

Визначення потреб у кредитах. Кредитоспроможність підприємства та її показники. Банківський контроль в процесі кредитування.

Гарантії своєчасності і повноти сплати кредиту. Кредитна заявка.

Зміст і порядок укладення кредитного договору. Методи перевірки забезпечення кредиту.

Позичкові рахунки. Позичковий процент, критерії його диференціації і джерела сплати. Залучення банками тимчасово вільних коштів підприємств.

Товарний кредит, умови його отримання та погашення.

ТЕМА 8. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Поняття основних засобів та їх призначення. Класифікація основних засобів. Первісна вартість основних засобів (ОЗ). Ліквідаційна вартість ОЗ. Вартість, що амортизується. Залишкова вартість ОЗ. Оціночна вартість ОЗ. Індексація ОЗ. Термін корисного використання (експлуатації) ОЗ.

Відтворення ОЗ. Види відтворення. Просте та розширене відтворення. Знос ОЗ. Фізичний знос. Моральний знос. Амортизація ОЗ. Групи ОЗ (16) та мінімальні терміни їх корисного використання. Методи нарахування амортизації. Амортизаційна політика підприємства. Прямолінійний метод. Виробничий метод. Кумулятивний метод. Метод зменшення залишкової вартості. Метод прискореного зменшення залишкової вартості. Вплив амортизації на рівень витрат підприємства та його прибутку. Оподаткування прибутку.

Показники забезпеченості підприємства ОЗ. Показники стану ОЗ. Показники ефективності використання ОЗ. Методика розрахунку показників.

Поняття капітальних вкладень підприємства. Види капітальних вкладень. Реальні інвестиції. Фінансові інвестиції. Форми здійснення капітальних вкладень на підприємстві. Джерела фінансування капітальних вкладень. Власні джерела. Централізовані джерела. Позичені джерела.

Ремонт ОЗ. Види ремонту. Порядок фінансування ремонту ОЗ. Джерела фінансування ремонтних робіт. Порядок віднесення витрат пов'язаних з ремонтом до складу витрат підприємства та до видів капітальних робіт.

ТЕМА 9. ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

Оцінка фінансово-економічного етапу підприємства. Тлумачення і важливість оцінки загального фінансово-економічного стану підприємства. Основні напрями діяльності, що забезпечують певний фінансово-економічний стан підприємства. Методичні підходи до оцінки загального фінансово-економічного стану підприємства. Групи показників для оцінки прибутковості, ліквідності, оборотності, стабільності та ділової активності, методи їх обчислення.

Загальна характеристика майна (коштів) підприємства, його складу, розміщення і структури.

Оцінка ліквідності оборотних активів підприємства.

Суть платоспроможності та її оцінка за даними балансу. Показники платоспроможності підприємства.

Суть фінансової стійкості підприємства. Система показників фінансової стійкості підприємства та її значення.

Оцінка рентабельності роботи підприємства.

Оцінка фінансового результату від діяльності підприємства. Оцінка факторів, що впливають на прибуток.

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Накопичення обліково-звітної інформації для оцінки фінансово-економічного стану підприємства. Характеристика і вимірювання ефективності виробництва. Економічна суть і загальний методологічний підхід до вимірювання ефективності виробництва, господарської діяльності підприємства.

Інформаційна база для оцінки показників. Адаптація форм фінансової звітності до міжнародних стандартів.

ТЕМА 10. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Мета й об'єкти прогнозування. Принципи прогнозування. Предмет економічного прогнозування. Довгострокові, середньострокові та короткострокові прогнози й сфери застосування їх.

Планування як домінуюча функція управління. Специфічні принципи планування (вибір та обґрунтування цілей, системність, безперервність, оптимальність використання ресурсів, збалансованість). Система планів підприємства. Методи планування діяльності та розвитку підприємства.

Суть стратегічного планування. Місія та стратегічні цілі підприємства. Основні етапи стратегічного планування діяльності підприємства. Методи вибору стратегії. Різновиди стратегії (зростання, стабілізації, виживання). Функціональні субстратегії підприємства (організації).

Відмінність тактичного планування від стратегічного. Основний зміст і можливі типові розділи тактичних (середньо- та короткострокових) планів підприємства. Суть і системи оперативного планування діяльності виробничих підрозділів підприємства. Проблеми вдосконалення тактичного та оперативного планування за умов ринкової системи господарювання.

Розробка виробничої програми підприємства. Показники обсягу продукції: натуральні та вартісні. Номенклатура та асортимент продукції (послуг). Товарна, валова й чиста продукція. Обсяг реалізованої продукції (продажу). Схема формування виробничої програми підприємства. Ресурсне обґрунтування виробничої програми підприємства.

Бізнес-планування, його призначення і роль в системі передбачення перспектив розвитку виробництва (господарської діяльності). Типовий зміст і методика складання окремих розділів бізнес-планів.

ТЕМА 11. ФІНАНСОВА САНАЦІЯ ТА БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ

Криза та її вплив на діяльність підприємства. Методи запобігання банкрутства підприємства. Поняття фінансова санація. Мета фінансової санації. Фінансове оздоровлення. Етапи проведення фінансової санації. Причини виникнення кризи. Ліквідація та санація підприємства. Види цілей фінансової санації. Програма санації. Проект санації. Контролінг проекту санації.

Структури, які можуть здійснювати розробку плану санації. План санації та його розділи. Санаційна спроможність підприємства. Показники, які визначають санаційну спроможність підприємства. Санаційний аудит. Поняття банкрутства. Порядок оголошення підприємства банкрутом. Вимоги кредиторів та їх порядок подання. Комітет кредиторів.

Ліквідаційна маса. Порядок задоволення претензій кредиторів.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

1. Економічна суть фінансів підприємств.
2. Функції фінансів підприємств.
3. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх фінансування.
4. Принципи банківського кредитування підприємств.
5. Зміст, завдання та організація фінансової роботи на підприємствах.
6. Економічний зміст грошових розрахунків.
7. Поняття готівкового грошового обігу та його організація на підприємствах.
8. Небанківське кредитування підприємств.
9. Види банківських рахунків та порядок їх відкриття.
10. Безготівкові розрахунки підприємств та організація розрахунків платіжними дорученнями і платіжними вимогами.-дорученнями.
11. Знос і амортизація основних фондів.
12. Поняття грошових надходжень підприємств.
13. Класифікація податків.
14. Джерела фінансування капітальних вкладень і порядок їх формування.
15. Надходження грошових коштів від фінансово-інвестиційної діяльності.
16. Податок на прибуток та його характеристика.
17. Поняття прибутку та рентабельності підприємств та їх роль в розвитку підприємництва.
18. Поняття фінансового планування на підприємстві, його зміст, призначення, завдання.
19. Види фінансового планування та їх характеристика.
20. Фінансовий план підприємства.
21. Оперативне фінансове планування на підприємстві.
22. Розподіл та використання прибутку підприємств.
23. Показники фінансової стійкості та рентабельності підприємств.
24. Суть оборотних активів, їх склад і структура.
25. Характеристика факторів впливу на виручку підприємств від основної діяльності.
26. Організація оборотних активів і джерела їх формування.

27. Особливості нормування оборотних активів (МШП, паливо, незавершене виробництво).
28. Нормування оборотних активів.
29. Фінансові результати діяльності підприємств.
30. Джерела фінансування оборотних активів.

Модуль 3. Інвестування

Тема 1. Предмет і значення курсу “Інвестування”, його методологічні основи. Інвестиційний процес

Інвестиційний процес у державі з ринковою економікою. Стадії інвестиційного процесу. Принципові розходження методології підходу до життєвого циклу інвестиційного процесу в ринковій та командно - розподільчій системах.

Інвестиційний ринок. Взаємозв'язок інвестиційного та фінансового ринку. Ринок інвестицій та інвестиційних товарів. Інвестиційний клімат та чинник його формування.

Шляхи активізації інвестування. Напрямки створення сприятливих умов інвестування. Державна кредитно - інвестиційна політика. Розвиток ринку інвестиційних цінних паперів. Чинники залучення іноземного капіталу.

Тема 2. Суб'єкти інвестиційної діяльності

Держава як суб'єкт інвестування. Інвестори та учасники інвестиційної діяльності. Індивідуальні інвестори, фірми та компанії. Орендні, акціонерні та корпоративні учасники. Фінансово-кредитні установи. Галузеві й територіальні угруповання, асоціації, концерни, промислово-фінансові групи, холдинги та ін.

Мотивація інвестиційної діяльності. Поняття про інвестиційний проект. Класифікація інвестиційних проектів. Типи проектного фінансування. Теорія інвестиційного портфеля. Види портфелів та їх взаємозв'язок.

Тема 3. Фінансові інвестиції

Фінансові інвестиції. Капітал, що інвестується, його різновиди. Фіктивний капітал. Інвестування за допомогою цінних паперів. Похідні цінні папери. Характеристика основних джерел фінансового інвестування.

Особливості та умови залучення фінансових джерел в інвестиційній діяльності. Інвестиційні інститути як спеціалізовані учасники фондового ринку. Органи регулювання ринку цінних паперів та їх функції.

Оцінка інвестиційних якостей та ефективності інструментів фондового ринку.

Тема 4. Інвестиції у виробничі фонди

Інвестиції у виробничі фонди, їх сутність і основні показники. Капітальні вкладення як форма реальних інвестицій. Економічний зміст капітальних

вкладень та їх роль у розвитку суспільного виробництва. Класифікація і структура капітальних вкладень.

Ринок нерухомості. Оцінка об'єктів нерухомості. Методи оцінки об'єктів нерухомості.

Тема 5. Іноземні інвестиції

Іноземні інвестиції. Експорт та імпорт капіталу. Міжнародна інвестиційна діяльність та її інститути. Політика держави щодо залучення іноземних інвестицій. Інвестиції іноземних фірм і спільних підприємств. Форми іноземного інвестування. Оцінка ефективності залучення іноземного капіталу.

Способи реалізації міжнародних інвестиційних проєктів. Договори (контракти), що регулюють інвестиційний процес. Міжнародні угоди щодо інвестування та захисту інвестицій. Поняття про тендери. Тендерна документація, принципи її опрацювання.

Тема 6. Інноваційна форма інвестицій

Інноваційна форма інвестицій. Венчурні інвестиції. Види інтелектуальної власності та процес здійснення інтелектуальних інвестицій.

Джерела фінансування інтелектуальних інвестицій. Технічний інжиніринг та консалтингові послуги. Фінансові інструменти та фінансовий інжиніринг.

Інвестування технічного переозброєння та реконструкції. Обґрунтування доцільності санації виробництва.

Розвиток інноваційної форми інвестування в Україні: проблеми та перспективи.

Тема 7. Обґрунтування доцільності інвестування

Концепція й вимірювання ризиків. Класифікація інвестиційних ризиків. Проектні, фінансові, будівельні й експлуатаційні ризики. Заходи для запобігання ризикам або зменшення їх.

Розробка загальних положень інвестиційного процесу. Концепція маркетингу й аналіз ринку збуту. Оцінка умов розміщення об'єктів інвестування. Фінансова (комерційна), бюджетна й економічна оцінка ефективності інвестування.

Фінансові ресурси інвестування. Способи залучення капіталу. Прогнозування структури джерел інвестування. Власні, позичкові й залучені інвестиції. Фінансовий, операційний та загальний леверидж і структуризація капіталу.

Тема 8. Організаційно-правові форми регулювання взаємодії суб'єктів інвестиційної діяльності

Інвестиційна стратегія, її види, параметри та показники. Інвестиційний аналіз. Методи оцінки ефективності інвестицій суб'єктів господарювання різних форм власності. Життєвий цикл інвестицій, дослідження інвестиційної

привабливості проекту. Попереднє узгодження учасниками інвестування.

Складання бюджету як форма планування інвестицій. Оцінка альтернативних, конкуруючих і споріднених інвестицій. Прогнозування грошових потоків.

Тема 9. Передінвестиційні дослідження, їх інформаційне забезпечення та інвестиційна стратегія компанії

Визначення потреби в інвестиціях. Формування капіталу (основного й оборотного). Визначення теперішньої та майбутньої вартості грошових потоків. Оцінка якісних факторів інвестиційного проекту.

Методи оцінки реальних інвестиційних проектів. Методи індикативного планування інвестицій. Планування інвестиційної діяльності підприємств та інших суб'єктів господарювання. Стратегія бізнес - плану, його розділи й показники. Продовження життєвого циклу інвестиційного проекту, реінвестування. Обґрунтування необхідності закриття проекту.

Тема 10. Управління інвестиційною діяльністю. Інвестиційний портфель

Поняття інвестиційного портфеля. Мета і завдання формування інвестиційного портфеля компанії. Типи інвестиційних портфелів, їх характеристика. Принципи та послідовність формування інвестиційного портфеля компанії.

Особливості формування портфеля реальних інвестиційних проектів. Методи оцінки, ранжування та відбору окремих інвестиційних проектів. Оцінка портфеля реальних інвестицій компанії за критеріями ефективності, ризику і ліквідності.

Особливості формування портфеля цінних паперів. Основні фактори, що враховуються при формуванні портфеля акцій, інвестиційних сертифікатів, облігацій. Оцінка портфеля цінних паперів за критеріями доходності, ризику та ліквідності.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ

1. Суть інвестиційної діяльності.
2. Класифікація інвестицій, їх взаємозв'язок.
3. Інвестиційний ринок та його структура. Стадії інвестиційного процесу.
4. Ключові ознаки інвестиційного процесу в адміністративно-регульованих та ринкових економіках.
5. Інвестиційний клімат та чинники його формування.
6. Трансформація форм власності та інвестиційний процес. Суть роздержавлення та приватизації.
7. Хід приватизації в Україні та її вплив на інвестиційну діяльність.
8. Індивідуальні та інституціональні інвестори.
9. Інститути спільного інвестування.
10. Фінансові посередники, їх вплив на інвестиційний процес.
11. Реальні інвестиції: функції, структура, відтворення.

12. Визначення та класифікація інновацій.
13. Інноваційні інвестиції та венчурне підприємництво.
14. Інтелектуальна власність, її оцінка. Інтелектуальні інвестиції.
15. Види цінних паперів та їх функції.
16. Випуск цінних паперів. Проспект емісії.
17. Первинний та вторинний ринок цінних паперів.
18. Національна депозитарна система.
19. Біржа, її роль в забезпеченні переливу капіталів.
20. Спекулятивний капітал та похідні цінні папери.
21. Мотивація інвестиційної діяльності.
22. Інвестиційні проекти та джерела їх фінансування.
23. Інвестиційний портфель: теорії та система цілей його формування.
24. Класифікація суб'єктів інвестиційної діяльності.
25. Характеристика фінансово-кредитних установ та функціональних учасників інвестиційного процесу.
26. Суть іноземних інвестицій: їх типізація.
27. Експорт капіталу: причини та механізми.
28. Суб'єкти міжнародної інвестиційної діяльності.
29. Теорії прямих міжнародних інвестицій, економічна історія іноземного інвестування.
30. Сучасна практика міжнародного інвестування. Транснаціональні корпорації.

Практичні завдання:

Задача 1. За проектом “А” інвестиційні витрати складають 80 млн. грн. (1 рік – 35 млн. грн., 2 рік – 45 млн. грн.).

За проектом “Б” інвестиційні витрати складають 75 млн. грн. Інвестиції здійснюються один рік. Ставка дохідності – 10%. Грошові потоки (млн. грн.):

Потоки	Проект	Проект “Б”
1 рік	50	40
2 рік	38	30
3 рік	23	20
4 рік	15	10
5 рік	8	0

Визначити оптимальний інвестиційний проект, виходячи із терміну окупності інвестиційних витрат.

Задача 2. Визначити поточну ринкову ціну облигації, якщо:

- номінальна вартість – 150 грн.;
- купонна ставка – 11%;
- необхідна ставка дохідності:
  - а) 13%;
  - б) 10%;
- термін часу, що залишився до погашення – 3 роки.

Задача 3. Корпорації було запропоновано три інвестиційні проекти з такими грошовими потоками:

Час	Проект А, у. о.	Проект В, у. о.	Проек т С, у. о.
0	- 10000	- 30000	- 18000
1	3000	7000	-6000
2	4000	10000	8500
3	5000	13000	8500
4	5500	15000	9000

Визначте індекс прибутковості проектів і виберіть найкращий з цих проектів за умови, що необхідна ставка прибутковості корпорації становитиме 12%.

Задача 4. На фондовому ринку продається облігація по ціні 88 грн. Облігація випущена на три роки, до погашення залишилось два роки. Номінальна вартість облігації 103 грн. Процентні виплати здійснюються один раз на рік за ставкою 2% до номіналу. Норма поточної дохідності з урахуванням ризику 3% на рік. Необхідно визначити поточну ринкову вартість облігації та її відповідність ціні реалізації.

Задача 5. Визначити чистий приведенний дохід. Вихідні показники:

- обсяг інвестицій – 50 млн. грн.;
- щорічні надходження - 25 млн. грн.;
- щорічні витрати (без амортизаційних відрахувань) – 10 млн. грн.;
- амортизаційні відрахування - 5 млн. грн.;
- життєвий цикл проекту - 4 роки;
- ставка оподаткування прибутку - 25%;
- ставка дисконту – 15% (інфляція в ці роки не перевищуватиме 10%).

Необхідно виконати два варіанта розрахунків: без інфляційної корекції та з попередньою інфляційною корекцією.

Задача 6. Визначити поточну і загальну дохідність облігації за наступних умов:

- номінал – 100 грн.;
- купонна ставка – 11%;
- термін часу, що залишився до погашення – 3 роки;
- поточна ціна: а) 75 грн.; б) 120 грн.

Задача 7. Компанія розглядає питання вкладення коштів в обладнання, вартість якого – 200 000 грн. Очікуваний прибуток – 100 000 грн. щорічно протягом трьох років. Через три роки станок можна продати за 10 000 грн. Всі показники приводяться в поточних цінах. Процент на капітал - 11%. В наступні три роки очікується інфляція на рівні 8%.

Необхідно визначити чистий приведений дохід проекту, використовуючи:
а) реальну ставку проценту; б) номінальну ставку проценту.
Одержані результати порівняти. Податки не враховувати.

Задача 8. В минулому році компанія виплатила дивіденд на акцію 50 грн. Протягом трьох майбутніх років приріст дивідендів - 10%, потім ситуація нормалізується і приріст дивідендів протягом двох наступних років буде складати 5%. Норма поточної дохідності – 10% . Визначити поточну ринкову ціну акції.

Задача 9. Облігації номінальною вартістю 10 тис. грн. продаються на два роки зі знижкою 15% від номінальної вартості. Щорічна виплата процентів - 5% від оплаченої вартості облігації. Визначити дохідність облігації та її ринкову ціну.

Задача 10. Фірма шукає найбільш оптимальний метод фінансування інвестиційної програми, для реалізації якої необхідно 600 000 грн. Розглядаються два варіанти:

I варіант - змішане фінансування:

- на 55% суми інвестування: самофінансування;
- на 45% суми інвестування: фінансування здійснюється за рахунок: а) кредит – 50 000 грн., ставка 20%; б) привілейовані акції – 20 000 грн., ставка 20%; в) прості акції – 200 000 грн., ставка 25%;

II варіант - фінансування за рахунок: а) кредит – 270 000 грн., ставка 12%; б) облігації – 330 000 грн., ставка 15%.

Задача 11. Корпорація збирається почати виробництво нового обладнання. Витрати в фонд відшкодування плануються на рівні 9% на рік. Очікувані грошові потоки проекту:

Роки	Грошові потоки,
0	- 28000
1	- 12000
2	2000
3	8000
4	16000
5—10	18000

Визначити період окупності грошових потоків проекту.

Задача 12. За проектом “А” інвестиційні витрати складають 60 млн. грн. (1 рік – 35 млн. грн., 2 рік – 25 млн. грн.). За проектом “Б” інвестиційні витрати складають 65 млн. грн. Інвестиції здійснюються один рік. Ставка дохідності – 10%. Грошові потоки (млн. грн.):

Поток	Проект “А”	Проект
1 рік	30	39
2 рік	18	30
3 рік	13	15
4 рік	10	8
5 рік	5	0

Визначити оптимальний інвестиційний проект, використовуючи показники NPV, терміну окупності, індексу дохідності.

Задача 13. Компанія виплачує дивіденди за рік 5 грн. Норма поточної дохідності акції даного типу 12%. Приріст дивідендів в наступні роки складатиме 5%. Визначити поточну ринкову вартість акції.

Задача 14. Для здійснення інвестиційного проекту необхідно 2,5 млрд. грн. Підприємство має один млрд. грн. валового прибутку. Рентабельність власного капіталу складає 7% за рік. На 500 млн. грн. укладено кредитний договір під 19% річних строком на один рік. Непрямі витрати на укладення кредитного договору складають 3%. Податок на прибуток – 25%.

Рівень дивідендів для можливого залучення акціонерного капіталу повинен складати не менше 5% річних. Постійні витрати підприємства складають 340 млн. грн. Визначити вартість фінансування інвестиційного проекту.

Задача 15. Для організації нового підприємства необхідно вкласти 100 000 грн. За проектом протягом чотирьох років грошові потоки складатимуть:

1 рік – 35 000 грн. 2 рік – 45 000 грн. 3 рік – 50 000 грн. 4 рік – 35 000 грн. Дисконтна ставка – 12%. Визначте доцільність проекту.

Задача 16. Останній раз компанія виплатила на кожну акцію дивіденди в сумі 18 грн. Очікуваний темп росту дивідендів – 5%, норма поточної дохідності - 15%. Визначити поточну ринкову вартість акцій.

Задача 17. Початкові інвестиції за проектом А складають 90 000 грн., за проектом Б – 100 000 грн. Протягом 3-х наступних років інвестор очікує наступний дохід за дисконтною ставкою, яка дорівнює 12%:

Роки	Проект А, грн.	Проект Б, грн...
1-й	50 000	70 000
2-й	45 000	40 000

3-й	40 000	35 000
-----	--------	--------

Темп інфляції за рік складає 10%. Оцінити ефективність інвестиційних проектів за критеріями NPV та індексу дохідності.

Задача 18. Визначити поточну і загальну дохідність облигації за наступних умов:

- номінал – 1000 грн.;
- купонна ставка – 11%;
- термін часу, що залишився до погашення – 3 роки;
- поточна ціна: а) 750 грн.; б) 1200 грн.

Задача 19. Компанія розглядає питання вкладення коштів в обладнання, вартість якого – 245 000 грн. Очікуваний прибуток – 90 000 грн. щорічно протягом трьох років. За три роки обладнання можна продати за 12 000 грн. Всі показники приводяться в поточних цінах. Процент на капітал 10%. В наступні три роки очікується інфляція на рівні 8%. Визначити термін окупності проекту, використовуючи реальну та номінальну ставку доходу.

Задача 20. На фондовому ринку продається облигація за ціною 600 грн. Облигація випущена на три роки, до погашення залишилось два роки. Номінальна вартість облигації 1000 грн. Процентні виплати здійснюються щорічно за ставкою 5% до номіналу. Норма поточної дохідності з урахуванням ризику 8% на рік. Визначити поточну ринкову вартість облигації та її відповідність ціні реалізації.

Критерії оцінювання відповідей на вступному випробуванні

Ці Критерії визначають загальні підходи до визначення рівня навчальних досягнень вступників та встановлюють відповідність між вимогами до знань і умінь вступників та показником оцінки в балах.

Ці Критерії реалізуються в нормах чотирьох рівнів досягнень: відмінно, добре, задовільно, незадовільно.

Рівень досягнень	Оцінка (5 бальна шкала)	Оцінка (12 бальна шкала)
відмінно	5	12-10
добре	4	9-7
задовільно	3	6-4
незадовільно	2	1-3

Відмінно – знання вступника є глибокими, міцними, системними, вступник вміє застосовувати знання для виконання завдань, вміє самостійно оцінювати різноманітні ситуації, виявляти і відстоювати особисту позицію.

Добре – вступник знає істотні ознаки понять, явищ, вміє пояснити основні закономірності, а також самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь правильна, логічна, обґрунтована, хоча у ній бракує власних суджень.

Задовільно - вступник відтворює основний навчальний матеріал, виконує завдання за зразком, володіє елементарними знаннями з дисципліни. Визначення понять дає з помилками й неточностями.

Незадовільно – відповідь фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення.

При оцінюванні відповіді на вступному випробуванні враховуються:

- правильність, логічність, обґрунтованість, цілісність;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;
- вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх;
- самостійність суджень.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фінанси

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Феміна, 1996. – 64 с.
2. Бюджетний кодекс України. – Відомості ВРУ (ВВР), 2010, N 50-51, ст.572) // zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg= 2456-17
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010. – К.: Видавництво «Преса України», 2010.
4. Закон України „Про акціонерні товариства”, від 17.09.2008 р., № 514- VI.
5. Закон України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" від 08.07.2010 № 2464-VI. // zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2464-17
6. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96 – ВР.
7. Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок» від 23.02.2006 р., № 3480 - IV.
8. Бюджетне законодавство України / уклад. І.С. Тимошук. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 372 с.
9. Податкова система в законах та нормативних актах: [зб. норм. актів] / Державна податкова адміністрація України / С.В. Буряк (ред.кол.), В.Г. Войтенко (упоряд.), Л.В. Трофімова (упоряд.). - К.: ІВЦ ДПА України, 2009. - 975с.
10. Азаренкова Г.М. Фінанси: практикум: Навчальний посібник / Г.М. Азаренкова, І.І. Борисенко. – К. : Знання, 2008. – 279 с.
11. Алексєєв І.В. Гроші кредит: навчальний посібник / І.В. Алексєєв, М.К. Колісник. – К.: Знання, 2009. – 253 с.
12. Алексєєв І.В. Бюджетна система: навчальний посібник / І.В. Алексєєв, Н.Б. Ярошевич, А.М. Чушак-Голобородько. – К.: Хай-Тек Прес, 2007. – 376 с.
13. Базилевич В.Д. Страхова справа / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич. - 6-те вид., стер. – К.: Знання, 2008. - 351 с.
14. Бюджетна система: навчальний посібник / Н.Д. Чала, Л.В. Лазоренко. - К.: Знання, 2010. – 223 с.
15. Волохова І.С. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / І.С. Волохова. – Одеса: Атлант, 2010. – 234 с.
16. Казначейська справа: підручник / О.В. Охрімівський, Й.С. Хижняк, Д.П. Ротар. – Чернівці: Книги - ХХІ, 2008. – 464 с.
17. Коваленко Д.І. Гроші та кредит: теорія і практика. Посібник. – К.: ЦУЛ, 2010. – 344с.
18. Міжнародні фінанси: кредитно-модульний курс: навчальний посібник / за ред.: Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, М.І. Барановська. - 4-те вид. перероб. і доп. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 288 с.

19. Місцеві фінанси: навчальний посібник / О.О. Сунцова. - 2-ге вид. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 488 с.

20. Гроші та кредит: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. галузі знань 0305 "Економіка та підприємництво" / [О. Л. Шелест та ін.] ; за ред. канд. екон. наук, доц. Шелеста О. Л. ; Харк. торг.-екон. ін-т Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. - Х. : Бровін О. В. [вид.], 2014. - 267 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 264-266. - 300 экз.

21. Фінанси: Навчальний посібник/ П. К. Бечко, Л.Д. Тулуш [та ін.]. - Львів: 2011. - 345 с. - (Вища освіта в Україні)

2. Фінанси підприємств

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Феміна, 1996. – 64 с.

2. Господарський кодекс України. – К.: Кондор, 2004.-208с.

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010. – К.: Преса України, 2010.

4. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 20 березня 1991 р. //zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14

5. Закон України "Про банкрутство" // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №31.

6. Закон України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" від 08.07.2010 № 2464-VI. // zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2464-17

7. Закон України "Про інноваційну діяльність" // Відомості Верховної Ради України від 06.09.2002 – № 36 – ст. 266.

8. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління НБУ від 29 березня 2001р. №135 // Законодавчі та нормативні акти з банківської діяльності. Додаток до журналу „Вісник Національного банку України”. – 2001.-№5.- 43-104 с.

9. Інструкція про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України, затверджена постановою Правління НБУ від 19 лютого 2001р. №69// Законодавчі та нормативні акти з банківської діяльності. Додаток до журналу „Вісник Національного банку України”. – 2001.-№4.- 5-35 с.

10. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 19 лютого 2001р. №72 // Законодавчі та нормативні акти з банківської діяльності. Додаток до журналу „Вісник Національного банку України”. – 2001.-№4.-35-60 с.

11. Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для самост. вивчення дисципліни. 3-тє вид., випр. і допов. – К. : Знання-Прес, 2009. – 300с.

12. Білик М.Д. Фінанси підприємств: Практикум/ М.Д. Білик. – К.: ЦУЛ, 2008 – 196 с.

13. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. - Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 18 (15.01.2011). – С.144.

14. Захарченко В.І., Меркулов М.М., Ширяєва Л.В. Економіка підприємства: практикум (збірник задач і виробничих ситуацій): Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 144 с.
15. Власюк Н.І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / Н.І. Власюк. – Львів: Магнолія 2006, 2010. – 328 с.
16. Кондратюк О.І., Пилипенко О.О. Економіка підприємства: Навч.-метод. посібник. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2006. – 288 с.
17. Круш П.В. Економіка підприємства: Навчальний посібник / П.В. Круш. – К.: КНТ, 2009. – 778 с.
18. Оподаткування підприємницької діяльності: Навчальний посібник // В.М. Мельник. – К.: Кондор, 2009. – 160 с.
19. Стасюк Г.А. Фінанси підприємств: Навчальний посібник / Г.А. Стасюк. – К.: Кондор, 2009. – 480 с.
20. Філімоненков О.С., Дема Д.І. Фінанси підприємств: підруч. / О.С. Філімоненков (заг.ред.). – К.: Алерта, 2009. – 496с.
21. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник / Г.І. Філіна. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 320 с.
22. Фінанси підприємств: підручник / За ред. А.М. Поддєрьогіна. – 7-ме вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с.
23. Фінанси підприємств: тести, задачі, методичні рекомендації: Навч. посібник / Кол. авт.: В.З. Потій, Н.Д. Бабяк, Г.Ю. Жолнерчик та ін.; За ред. В.З. Потій. – К.: КНЕУ, 2005. – 244 с.
24. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни / За ред. О.О. Терещенко. – 3-тє вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2009. – 312 с.

3. Інвестування

1. Закон України Про цінні папери та фондовий ринок від 18.06.06 р.
2. Закон України Про господарські товариства, №1576-ХІІ від 19.09.91 р.
3. Закон України Про підприємства в Україні, №887-ХІІ від 27.03.91 р.
4. Закон України Про іноземні інвестиції від 13.03.92 р. № 2198 – ХХІ;
5. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)»
6. Закон України «Про акціонерні товариства»; 2010 р.
7. Закон України Про режим іноземного інвестування від 19.03.96 р. № 93-96 ВР;
8. Закон України Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні (№710/97-ВР).
9. Закон України Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні, №448/96-ВР, від 30.10.96 р.
10. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», 2005

11. . Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність, підручник затверджено МОН України – К.: ЦУЛ, 2009.- 472с.
12. Науменкова С. В., Міщенко В.І. «Системи регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн» - Київ- 2010.
13. Комерційна оцінка інвестицій / під ред. Ст. Е. Єсіпова. - М : КноРус, 2011. – 696 с.
14. Кузнецов, Б. Т. Ринок цінних паперів / Б. Т. Кузнецов. - М :ЮНІТІ, 2011. - 288 с.
15. Лукасевич, І. Я. Інвестиції / В. Я. Лукасевич. - М : ІНФРА-М, 2011. - 411 с.
16. Хазанович Е. С. Інвестиції: Учеб. посібник / Е. С. Хазанович. – М: КноРус, 2011. – 320 с.